Contributed by Rob Lubbersen
maandag, 03 december 2012 - Last Updated maandag, 03 december 2012

Frank van der Goes. Een sociaaldemocraat en een radicale rebel. Een van de twaalf oprichters van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) in Nederland, de voorloper van de Partij van de Arbeid (PvdA). Een man die op latere leeftijd lid werd van de Bond van Revolutionaire Socialisten (BRS). Een bijzonder mens. Niet bijster bekend. Ron Blom schreef zijn biografie.

Marxist

De historicus en linkse activist Ron Blom heeft onlangs leven, werk en strijd geboekstaafd van een minder bekend persoon uit de geschiedenis van de Nederlandse arbeidersbeweging in Frank van der Goes, 1859-1939. Journalist, literator en pionier van het socialisme.

Frank van der Goes was de zoon van een redelijk bemiddelde officier in het Nederlandse leger. Hij sloot zich als twintiger aan bij ‘De Tachtigers’, een groep schrijvers en dichters die aan het eind van de negentiende eeuw vernieuwing in de kunsten nastreefden. De dichter Willem Kloos was hun aanvoerder, het blad De Nieuwe Gids hun (s)t(r)ijdschrift. Aanvankelijk was Frank een vrijzinnig liberaal, maar acties voor het algemeen kiesrecht trokken hem naar het socialisme. Hij sloot zich aan bij de Sociaal-Democratische Bond (SDB) van Domela Nieuwenhuis. Binnen de nog jonge arbeidersbeweging koos Frank voor het marxisme. Toen Domela zich steeds meer bekende tot het anarchisme, nam Van der Goes het initiatief tot de oprichting van een nieuwe partij, de SDAP. Hij deed dit in 1894, als een van de ‘twaalf apostelen’, samen met onder andere Troelstra, Polak, Vliegen en Van Kol.

Dandy

Frank van der Goes was een aparte verschijning in de arbeidersbeweging. Een heertje. Een dandy. Met hoge hoed, gepunte snor, sigaartje, jasje, dasje, wandelstok en glimmende schoenen. Hij trok zich het lot van de handarbeiders aan, doch was er zelf geen. Hij gaf nog wel wat lessen Voordrachtskunst aan de Toneelschool, maar hij besteedde zijn tijd vooral aan schrijven, propaganda maken voor, en organiseren van, de linkse beweging. Een intellectueel. Evengoed verdween Frank in 1903 een maand in de gevangenis wegens opruiing tijdens de Spoorwegstaking. Ondanks zijn radicale standpunten bleef hij in 1909 lid van de SDAP toen een groep onder leiding van David Wijnkoop zich afscheidde en de Sociaal Democratische Partij vormde, waar later de Communistische Partij van Nederland (CPN) uit voortkwam. Pikant was dat de echtgenote van Frank, Marie, toen wel met die groep meeging. Het huwelijk heeft er naar men zegt niet onder geleden.

Dood

Tijdens de Eerste Wereldoorlog van 1914 tot 1918 steunde Frank de politiek van ‘godsvrede’, het tijdelijk opschorten van de binnenlandse klassenstrijd. Maar in 1918 was hij de enige SDAP-bestuurder die Troelstra steunde bij zijn ‘revolutie-poging’.

In de jaren daarna zag Van der Goes de strijdbaarheid van de SDAP steeds verder inzakken. In 1932 had hij er genoeg van en stapte hij met enkele duizenden medestanders over naar de Onafhankelijke Socialistische Partij (OSP), die in 1935 zou opgaan in de Revolutionair Socialistische Arbeiders Partij (RSAP) van Henk Sneevliet. De discipline in die partij en het autoritaire klimaat dreven hem nog

hetzelfde jaar in de armen van de Bond van Revolutionaire Socialisten (BRS). Voor deze kleine groepering, met enkele honderden leden, schreef Frank van der Goes zijn artikelen tegen het kapitalisme, tegen het opkomend fascisme, tegen het stalinisme en over tal van andere onderwerpen. Hij bleef actief in de BRS tot zijn dood in 1939.

Sympathie

Biografieën kunnen aantrekkelijke vehikels zijn voor de beschrijving van een leven en van een tijdperk. Ron Blom voldoet met de biografie van Frank van der Goes aan die verwachting. Nauwgezet en gewetensvol brengt hij het leven van Frank in beeld, alsmede diens inzichten, zijn omgeving en de strijd en tijd waarin hij leefde. Blom verbloemt zijn eigen opvattingen niet. Hij staat met sympathie tegenover de man die hij beschrijft. Slechts een enkele maal doet dat de wenkbrauwen fronsen. Zoals wanneer Ron stelt; ‘[Frank van der Goes] nam voor zijn tijd zeer vooruitstrevende standpunten in waar het (…) homoseksualiteit betrof”. Dat valt zelfs ‘voor die tijd’ moeilijk vol te houden, als eerder over Franks mening ten aanzien van homoseksualiteit is opgemerkt: ‘Tolerantie was geboden, maar als praktijk moest het uiteindelijk verdwijnen.’

Bezinning

Over het algemeen dragen de foto’s, citaten en uitweidingen in het boek bij aan de sfeertekening van de tijd waarin Frank van der Goes leefde. Soms inspireert dat bovendien om nog eens na te denken over de thema’s die Frank, en Ron via hem, aandragen. En er passeert heel wat de revue, want Van der Goes hield zich met heel veel onderwerpen bezig. Hij schreef onder andere over kunst, cultuur, sociologie, psychologie, economie, politiek, revolutie, dictatuur, democratie, godsdienst, organisatie, intellectualisme, emancipatie, homoseksualiteit, oorlog, militarisme, imperialisme, fascisme en stalinisme. Tal van ‘grote namen’ doemen daarbij op: Kloos, Multatuli, Herman Gorter, Henriëtte Roland Holst, Herman Heijermans, Domela Nieuwenhuis, Troelstra, Sneevliet, Karl Marx, Friedrich Engels, Karl Kautsky, Max Adler, Lenin, Trotski en nog heel veel meer. Soms komt de naam Van der Goes bladzijden lang helemaal niet voor. Dat haalt af en toe het tempo wat uit dit boek, dat inclusief noten en register 516 bladzijden telt. Het loont echter de moeite dan even door te zetten. Jan Willem Stutje heeft onlangs met zijn biografie van Domela Nieuwenhuis een heel mooie bijdrage geleverd aan de geschiedschrijving van de late negentiende en vroeg twintigste eeuw, Ron Blom levert met zijn biografie van Frank van der Goes een goed stuk werk over dezelfde periode.

Met de nodige stof tot bezinning op zaken die het socialisme eeuwig zullen raken. Hij is daarin geslaagd door het leven en de strijd van een mens, die een dandy was, een marxist, een humane rationalist en een vrijwel vergeten socialist, terug voor het voetlicht te brengen.

Ron Blom – Frank van der Goes, 1859-1939. Journalist, literator en pionier van het socialisme. Delft, 2012. www.eburon.nl Prijs: 32 euro.

Deze bespreking verscheen eerder op Grenzeloos